

Polskie filmy w Teksasie

Joanna Sokołowska-Gwizdka

Austin Polish Society presents
10th Austin
Polish Film
Festival

October 22-25 2015
Marchesa Hall & Theater
6406N IH-35

RES

Projekt plakatu: Leszek Żebrowski, profesor Akademii Sztuki w Szczecinie.

W dniach 22-25 października 2015 roku odbył się w Austin dziesiąty, jubileuszowy Festiwal Polskich Filmów. Polskie kino na tyle weszło na stałe do repertuaru wydarzeń kulturalnych w stolicy Teksasu, że burmistrz miasta ogłosił październik polskim miesiącem, a artyści, którzy przyjeżdżają na festiwal z Polski otrzymują honorowe obywatelstwo City of Austin. W tym roku przyjechał po raz kolejny reżyser i prezes Stowarzyszenia Filmowców Polskich, Jacek Bromski. Jak sobie żartował podczas spotkania, zaszczytne honorowe obywatelstwo nie uratowało go jednak przed karą za przekroczenie prędkości.

Reżyser przyjechał ze swoim najnowszym filmem „Anatomia zła”. Gośćmi festiwalu byli również dwaj muzycy z Austin, którzy brali udział w powstawaniu filmu – Ludek Drizhal i Spencer Gibb, obaj poznani przez Jacka Bromskiego podczas poprzednich festiwali w Teksasie. Ludek Drizhal, kompozytor, dyrygent i producent muzyczny, urodzony w Pradze, jest autorem ścieżki dźwiękowej do tego filmu. To już czwarty jego projekt filmowy z Jackiem Bromskim. Po projekcji Ludek Drizhal opowiadał, jak dobiera się dźwięk do materiału zdjęciowego, ile podejmuje się prób, żeby właściwie oddać klimat akcji filmowej i jak duża różnica jest we współpracy z polskim reżyserem w porównaniu ze współpracą z

reżyserami amerykańskimi. Amerykańskie kino jest bardziej oparte na schematach, w polskim kinie kompozytor ma więcej wolności w kreowaniu obrazu.

Spencer Gibb, brytyjski muzyk, piosenkarz, aktor, autor tekstów i właściciel studia nagrań w Austin, zagrał w filmie epizod. Po projekcji opowiadał o pracy na planie i współpracy z polskim reżyserem.

Od lewej: Zbigniew Banaś, Jacek Bromski, Ludek Drizhal i
Spencer Gibb

Filmy fabularne

„Anatomia zła”

Fikcyjna fabuła thrillera luźno nawiązuje do trzech autentycznych wydarzeń - przypadkowe zastrzelenie cywili w Nangar Chel w Afganistanie przez żołnierzy polskiego kontyngentu, zabójstwo gen. Marka Papały, Komendanta Głównego Policji i zaginięcie dziennikarza śledczego Jarosława Ziętary. W Afganistanie poznajemy zdegradowanego sierżanta Waskę (Marcin Kowalczyk), w Polsce - Lulka (Krzysztof Stroiński), byłego płatnego zabójcę, warunkowo wychodzącego z więzienia. Prokurator, który go posadził, daje mu propozycję nie do odrzucenia - Lulek dostaje zlecenie zabójstwa wysoko postawionego funkcjonariusza państwowego i albo zlecenie wykona, albo wraca za kratki. Patrząc na miłego, ciepłego, dobrodusznego emeryta, nie można nie czuć do niego sympatii. Krzysztof Stroiński stworzył postać bogatą pod względem psychologicznym, uwarunkowaną przeszłością, zdeterminowaną teraźniejszością, o dwoistej naturze. Czy niegroźny, miły staruszek to maska, która skrywa bezwzględного zabójcę, czy też odwrotnie, cynizm jest maską, a konieczność wykonania zadania jest ceną za spokojne życie. Lulek nie jest już tak sprawny, jak kiedyś, niedowidzi, ręce mu się trzęsą, obawia się, że zlecenie może być dla niego za trudne. Dlatego rekrutuje zdegradowanego sierżanta Waskę, który po powrocie do Polski pracuje w myjni samochodowej. Obietnica powrotu do wojska i odzyskanie dawnego statusu jest kusząca. Dlatego Wasko decyduje się na współpracę z Lulkiem. Relacja Lulek-Wasko jest pod względem psychologicznym wielopłaszczyznowa. Lulek

manipuluje swoim współpracownikiem, a jednocześnie jest jego mentorem, spełnia rolę ojca, nauczyciela, przyjaciela. „Wysoko postawiona osoba”, na którą zostało wydane zlecenie spotyka się regularnie ze śpiewaczką operową w jej apartamencie. Dlatego zostaje wynajęty pokój hotelowy na przeciwko budynku, w którym dochodzi do schadzki. Młody snajper bezbłędnie wykonuje zadanie, a ucieczka zabójców z miejsca zdarzenia jest perfekcyjnie zaplanowana. Akcja filmu trzyma w napięciu i spełnia wszelkie kryteria dobrego thrillera. Dlatego dziwi zakończenie. Trudno uwierzyć w motywacje sierżanta Waśki. Jeśli zakończenie w zamierzeniu reżysera, miało przypominać, że każda zbrodnia musi być ukarana, to byłoby zbyt oczywiste.

Anatomia zła/Anatomy of Evil

Scenariusz i reżyseria: Jacek Bromski

Zdjęcia: Michał Englert

Muzyka: Ludek Drizhal

Produkcja: Jacek Bromski Produkcja Filmowa

Premiera: wrzesień 2015

Obsada: Krzysztof Stroiński, Marcin Kowalczyk, Piotr Głowacki,

Michalina Olszańska i inni.

„Jack Strong”

Kolejny thriller pokazywany podczas Festiwalu w Austin oparty jest na losach pułkownika Ryszarda Kuklińskiego, jednego z największych szpiegów drugiej poł. XX w., który jako oficer Ludowego Wojska Polskiego zdecydował się na współpracę z CIA. W filmie poznajemy płk. Kuklińskiego podczas przesłuchania. Nie wiadomo kto i dlaczego go przesłuchuje. Ma się wrażenie, że po latach zostaje przesłuchiwany w Polsce i z polskiego punktu widzenia jest rozważany problem zdrady. Jednak pułkownik Kukliński po wyjeździe z Polski nigdy już do niej nie powrócił, jego historia jest opowieścią dla rządu amerykańskiego.

Bohater czy zdrajca? Postać jest tak zbudowana, że nie mamy co do tego wątpliwości, zostanie szpiegiem z powodu wyższej konieczności było nie lada bohaterstwem. Stopniowo poznajemy sytuację, którą znał pułkownik. Rozczarowanie planami Układu Warszawskiego, inwazja na Czechosłowację w 1968 roku, masakra protestujących robotników na wybrzeżu w 1970 roku i realne zagrożenie konfliktem jądrowym, którego ofiarą może paść Polska, skłoniły oficera do skontaktowania się z wywiadem

amerykańskim. Odpowiedzialny za dostarczanie dokumentów dotyczących tajnych planów Moskwy, pułkownik Kukliński stał się kluczową postacią, która doprowadziła do rozpadu Związku Radzieckiego i zmiany sytuacji politycznej w Polsce. Oprócz jednej sceny, jak z Hollywood - pościgu samochodowego i podmianie uciekających, akcja filmu rozgrywa się głównie w zamkniętych pomieszczeniach, co potęguje dramatyzm sytuacji. Film spełnia wszelkie wymogi thrillera szpiegowskiego i trzyma w napięciu, akcja się toczy szybko, zarysowany jest aspekt psychologiczny, sytuacja rodzinna bohatera. Pokazana jest też historia z okresu zimnej wojny, zależność Polski od Związku Radzieckiego i różne postawy wśród oficerów Wojska Polskiego.

Film cieszył się dużym zainteresowaniem amerykańskiego odbiorcy. Po projekcji odbyła się ciekawa rozmowa. Chale Nafus, były wykładowca w departamencie Radia, Filmu i Telewizji rozmawiał z Elliotem Nowackym, obecnie koordynatorem programu międzynarodowego w departamencie slawistyki na Uniwersytecie w Austin. Elliot Nowacki przez dwadzieścia lat był oficerem w armii amerykańskiej i specjalistą od Związku Radzieckiego. W jego odczuciu, to właśnie pułkownik Kukliński w dużym stopniu przyczynił się do zmiany sytuacji geopolitycznej w Europie wschodniej i być może uratował swoją ojczyznę od klęski jądrowej, płacąc za to bardzo wysoką cenę - utratę obydwóch synów. Ciekawe pytania i komentarze z widowni świadczyły o tym, że przygotowywano się do odbioru tego filmu.

Jack Strong

Scenariusz i reżyseria: Władysław Pasikowski

Zdjęcia: Magdalena Górka

Muzyka: Jan Duszyński

Produkcja: Scorpio Studio

Premiera: luty 2014

Obsada: Marcin Dorociński, Maja Ostaszewska i inni.

„Miasto 44”

Na filmie o Powstaniu Warszawskim widownia była zapełniona. Przed projekcją wprowadzenie dotyczące historii Polski z okresu II wojny światowej przedstawiła dr Tatiana Lichtenstein z wydziału historii na Uniwersytecie w Austin.

Dla Polaków obecnych na projekcji, znających historię, film był trudny w odbiorze. Wiele osób mówiło, że miało ochotę wyjść lub żałowało, że widziało ten film, ze względu na brutalność scen

wojennych i odmitologizowanie znanej nam z przekazów rodziców czy dziadków historii. Wybuch samochodu-pułapki i lecące na ludzi rozczłonkowane ciała oraz bryzgająca krew, może nawet w najbardziej opatrzonych w brutalnych scenach widzach wywołać dreszcze. Amerykanom, brutalność rzeczywistości powstańczej mogła silnie podziałać na wyobraźnię i uzmysłwić trudne wybory, jakie podejmowali Powstańcy.

Struktura filmu Jana Komasy oparta jest na powstańczych, węzłowych wydarzeniach - „cisza przed burzą”, potyczki na cmentarzu zgrupowania „Radosław”, odbicie więźniów żydowskich, walki na Starówce i Czerniakowie, przejście kanałami, bombardowanie szpitali, masakra oddziału generała Berlinga, plan ewakuacji pontonami na Pragę, eksterminacja ludności cywilnej. Dziwić może jedynie obraz kanałów z ruchomymi i wilgotnymi ścianami, miażdżącymi ludzi jak w filmie grozy, w kontraście z dzielnicą Warszawy pełnej życia, uśmiechniętych przechodniów, patrzących ze zdziwieniem na wycieńczonych i brudnych Powstańców. Na tło historyczne nakłada się wątek uczuciowy. Scena pocałunku w zwolnionym tempie z karabinowym ostrzałem w tle, czy scena erotyczna rozegrana w rytmie współczesnej elektronicznej muzyki „Skrillexa”, sprawiają, że film ma coś z komiksu z trudną do uchwycenia granicą między historyczną realnością a przestrzenią rodem z gier komputerowych. Może młode pokolenie, do którego należy reżyser, tak patrzy na historię.

Obrazowi pokazanemu w filmie sprzeciwiają się uczestnicy Powstania, których poproszono o konsultację. - *My oczekiwaliśmy, że to będzie film, który w pewnym sensie odda i nastrój tamtych chwil i nas samych. Pokaże nas zgodnych, przyjaznych sobie, mających przed sobą pewien cel. A doznałem zawodu* - mówi Edmund Baranowski w artykule Michała Fala (www.natemat.pl). Wśród byłych Powstańców największe wątpliwości wzbudzają sceny seksu, sposób jaki w filmie traktowani są jeńcy oraz wulgaryzmy. Powstańcy mają żal do twórców filmu, że kilkakrotnie poprawiana wersja scenariusza, nie uwzględniła ich uwag.

W filmie zmieszana jest historia, pop, kicz i okrucieństwo. Może to jest właściwy język przemawiający do młodego pokolenia, dzięki któremu młodzi uzmysłowią sobie, że o pokój trzeba było walczyć i nie jest każdemu z góry dany.

Miasto 44

Scenariusz i reżyseria: Jan Komasa

Zdjęcia: Marian Prokop

Muzyka: Antoni Komasa-Łazarkiewicz

Produkcja: Akson Studio

Premiera: 2014

Obsada: Józef Pawłowski, Zofia Wichlacz, Anna Próchniak i inni

„Bogowie”

Film jest opowieścią o wybitnym polskim kardiochirurgu prof. Zbigniewie Relidze, o czasach, w których przyszło mu stworzyć słynną Klinikę Kardiochirurgii w Zabrze i determinacji, z jaką walczył o każde ludzkie życie. Profesor jest niewątpliwie wybitną osobowością, która zaraża energią swoich współpracowników. Religa pokazany w filmie to przede wszystkim lekarz w służbie pacjenta, nie dbający o zaszczyty, czy pierwszeństwo w dokonywaniu zabiegów, które mogłoby mu przynieść światową sławę. Lekarz, który wybrał pionierską pracę w Polsce, ze wszystkimi ograniczeniami systemu komunistycznego, zamiast skorzystać z propozycji pozostania w Ameryce po odbyciu podyplomowych staży. Pokazane są etapy, które przechodził operacje udane i nieudane, po których przychodził czas załamania. Zabiegi pokazywane były z bliska, widz uczestniczył w otwieraniu ludzkiego ciała, widział pracę organów wewnętrznych. Tak bardzo naturalistyczny obraz nie był

konieczny, choć przybliżał jakże trudną pracę zespołu lekarzy. Autorzy filmu starali się wiernie oddać postać prof. Religi. Nie da się jednak pokazać całego ludzkiego życia w ciągu dwóch godzin, dlatego siłą rzeczy trzeba dokonywać skrótów. Zaledwie zarysowany został wątek rodzinny, żona, która w filmie przegrywa z pracą swojego męża. Nie zostały wspomniane dzieci - syn kardiolog i córka - sinolog. Nie pokazano wyjazdów na wakacje z rodziną, pasji profesora - wędkarstwa itd. Skupiono się na pracy, tworzeniu Kliniki i przeszczepach serca. Pokazany też został prof. Jan Moll z Łodzi, który jako pierwszy w Polsce dokonał (nieudanego) przeszczepu serca w 1969 r.

Dlatego do rozmowy po filmie zaproszona została dr Teresa Łysoń z Austin, absolwentka Akademii Medycznej w Łodzi, która po studiach pracowała w Klinice Kardiochirurgii razem z prof. Janem Mollem. Przybliżyła amerykańskim widzom sytuację lekarzy w Polsce w czasach komunizmu. Przeczytała też list od kolegi, dr Ryszarda Łupińskiego, który pracował z prof. Religą:

„W tym filmie pokazano go w 95% takim jakim był. Zacząłem pracę u Religi trzy miesiące po pierwszym przeszczepie. (...) Mogę powiedzieć tylko dobre rzeczy o nim. Był to mój najlepszy szef jeśli chodzi o profesjonalizm, osobowość, jako lekarz i osoba prywatna (...). Mieszkałem z nim jakiś czas w tym samym hotelu pielęgniarskim w Zabrze co ON. W filmie jest scena, jak tam właśnie nieprawdopodobnie się upił po śmierci pacjenta i

przewracał lampy w pokoju.

Nigdy nie mógł zgodzić się ze śmiercią (...). Brał każdego pacjenta, który dla innych klinik nie nadawał się do leczenia (...). Uważał, że każdy musi dostać szansę, nawet jeśli szanse są nikłe. Stąd sztuczne serce i przeszczepy. Kiedyś, jak pracowałem w Singapurze, okazało się, że też go tam znali jako kardiochirurga, który wykonał ostatni u człowieka przeczep xenogenny. Zrobił to na Ochojcu. Pamiętam ten dzień. Wszyscy chodzili ,na palcach', żeby 'tatusiowi' (tak zwaliśmy go między sobą) nie przeszkadzać i być w gotowości, żeby mu pomóc (...). To był ewenement w medycynie - lekarz najlepszy jakiego znałem na naszym terenie i nie tylko". (dr Ryszard Łupiński).

Bogowie/The Gods

Scenariusz: Krzysztof Rak

Reżyseria: Łukasz Pałkowski

Zdjęcia: Piotr Sobociński, Jr.

Muzyka: Bartosz Chajdecki

Produkcja: Krzysztof Rak, Piotr Woźniak Starak

Premiera: 2014

Obsada: Tomasz Kot, Magdalena Czerwińska, Piotr Głowacki,
Kinga Preiss, Marian Opania i inni

“Zbliżenia”

To kolejny po “Pręgach” i “Senności” dramat psychologiczny Magdaleny Piekorz. Tym razem reżyserka pokazuje bardzo trudne relacje pomiędzy matką i córką. Kobiety kochają się i nienawidzą, są na siebie skazane i chcą od siebie uciec. Wchodzimy w świat Marty, zdominowanej przez zaborczą matkę, podejmującej co jakiś czas próby uwolnienia się z więzów matczynej miłości, po czym wracającej do dawnego układu. Nawet zamążpójście nie zmienia sytuacji, niewola emocjonalna trwa nadal. Marta, mimo, że już nie mieszka z matką, nie rozstaje się z telefonem, który bez przerwy daje o sobie znać – „Martusiu, odbierz, tu mama”. Mąż patrząc na sytuację z boku próbuje pomóc w rozwikłaniu pętli, która dusi ich oboje, ale Marta jest za słaba, aby odciąć więź z matką. Powoli zarysowuje się tło wydarzeń, sprawa ojca Marty i błędy matki w budowaniu własnego związku. Odkrycie Marty na temat ojca i spotkanie się z nim też niczego nie zmienia. Każda decyzja Marty jest poddawana analizie i komentowana. Informacja o planowanej ciąży wprowadza matkę w panikę i z całych sił próbuje córce odradzić tę decyzję. Marta sunie po równi pochyłej, a jej małżeństwo wisi na włosku. Matka jednak (świetna rola Ewy Wiśniewskiej) nie umie żyć bez szantażu emocjonalnego i nic do

niej nie dociera. Problem nigdy się nie rozwiąże. Wprawdzie Marta godzi się z mężem, zachodzi w ciążę, ale matka.... jakby na złość, odbiera sobie życie. Tragedia ta spowoduje, że poczucie winy nigdy Marcie nie da spokoju.

Zbliżenia/Close-Ups

Scenariusz: Magdalena Piekorz, Wojciech Kurczok

Reżyseria: Magdalena Piekorz

Zdjęcia: Marcin Koszałka

Muzyka: Adrian Konarski

Produkcja: Studio Tor

Premiera: 2014

Obsada: Ewa Wiśniewska, Joanna Orleańska, Łukasz Simlat i inni

„Obietnica”

Ten dramat psychologiczny o młodzięży wpisuje się w nurt dotychczasowych zainteresowań „reżyserki młodych”, jak nazywana jest Anna Kazejak. Absolwentka łódzkiej „Filmówki” w 2006 roku zrealizowała wraz z Janem Komasa i Maciejem Migasem „Odeę do radości”, składającą się z trzech 30-minutowych etiud. Film zainspirowany był dyskusją na łamach „Gazety Wyborczej” o pokoleniu „Nic”, czyli o młodzięży pozbawionej w Polsce perspektyw i wyjeżdżającej za granicę. Kolejny film Anny Kazejak „Skrzydlate świnię” z Olgą Boładź i Pawłem Małaszyńskim, również opowiada o młodych ludziach, których połączyła wspólna pasja do futbolu.

„Obietnica” demaskuje świat dorosłych, którzy nie zdają sobie sprawy, jak bardzo ich życiowe komplikacje i zmiana tradycyjnego modelu rodziny, ma wpływ na młode pokolenie. Film oparty jest na autentycznej historii. Licealistka, z rozbitej rodziny, (ojciec założył nową rodzinę w Danii, mama ma młodego kochanka), ma takie poczucie odrzucenia, że nie potrafi wybaczyć swojemu chłopakowi, pocałunku z inną dziewczyną. Lila czuje, jakby cały świat ją opuścił, nikt jej nie chce i nie potrzebuje. Chłopak żałuje, tego co zrobił, ale Lila pragnie zemsty. Janek ma zabić dziewczynę, z którą się całował. Absurdalna propozycja, początkowo odrzucana przez Janka, staje się jednak faktem. Zbrodnia i emocjonalne spustoszenie, które do

niej doprowadziło, na zawsze zmieni życie dwojga młodych ludzi.

Anna Kazejak była gościem tegorocznego Festiwalu Polskich Filmów w Austin. Oto krótka rozmowa z reżyserką.

Joanna Sokołowska-Gwizdka: Proszę podzielić się wrażeniami z festiwalu w Teksasie. Jak Pani odbierała kontakt z publicznością?

Anna Kazejak: Bardzo lubię przyjeżdżać na polonijne festiwale, gdyż na nich można poczuć autentyczne zaangażowanie organizatorów oraz oczekiwanie publiczności na polskie filmy. Stąd z Austin wiązę same ciepłe wspomnienia - począwszy od gościnności osób, u których mieszkałam, kończąc na wieńczącej mój pobyt w mieście rozmowie z publicznością. Widzowie odebrali film niezwykle ciepło i dali temu wyraz w rozmowie po filmie. Jeszcze po powrocie do Polski otrzymywałam wiadomości od ludzi uczestniczących w projekcji, którzy dzielili się swoimi odczuciami po obejrzeniu „Obietnicy”. I byli to, co ciekawe, głównie Amerykanie. To największa nagroda dla filmowca, jeśli spotka się z tak żywą i życzliwą reakcją na swoją pracę.

JSG: Miała Pani warsztaty na Uniwersytecie, jak Pani je ocenia?

AK: Nie ukrywam, że nieco tremowała mnie myśl o wykładzie. Głównie ze względów językowych. Moje obawy okazały się bezpodstawne. Wywiązała się ciekawa dyskusja, podczas której próbowałam podzielić się moimi reżyserskimi doświadczeniami, opowiedzieć o swoich zawodowych błędach, dylematach i strategii na przyszłość. Chciałam też nieco przybliżyć europejski system finansowania kinematografii. Nie wiem na ile rzeczy, o których była mowa przydadzą się studentom, ale ich entuzjazm udzielił się i mnie, więc korzyść była obopólna.

JSG: Należy pani do młodego pokolenia reżyserów. Czy stąd zainteresowanie problemami młodych ludzi?

AK: Chyba powoli przechodzę do grupy średniego pokolenia. Ale nie tylko metryka decyduje o spektrum naszych zainteresowań tematycznych. W moim przypadku tematy, pomysły na pierwsze trzy filmy pojawiły się w szkole filmowej. „Obietnica” zamyka ten okres. Teraz czas na podróż w nieznane.

JSG: W jednym z wywiadów powiedziała Pani, że następny film będzie dotyczył problemów dorosłych. Ma Pani już jakiś pomysł na kolejny film?

AK: Pracuję obecnie nad nowym filmem, który będzie nosił tytuł „Strach”. Rzecz dzieje się w Bieszczadach i opowiada o spotkaniu kobiety, warszawskiej eskapistki, z ukraińskim emigrantem. Nawiązuje się między nimi dziwna, niejednoznaczna relacja, oparta na strachu i fascynacji jednocześnie. Liczę na to, że choć w niewielkim stopniu uda się uchwycić w filmie europejskie nastroje związane z konfliktem na wschodzie Europy oraz napływającymi do nas emigrantami.

JSG: Czy na tyle interesuje Panią dramat psychologiczny, że będzie nadal Pani zajmować się tym gatunkiem?

AK: Dramat psychologiczny jest mi bardzo bliski, ale dość niszowy. Staram się go zatem łączyć z innymi, tak by film mógł trafić do szerszej widowni. Teraz korzystam z elementów thrillera i mam nadzieję, że ta forma spodoba się publiczności nie tylko festiwalowej, ale i tej kinowej.

Zbigniew Banaś i Anna Kazejak po projekcji filmu „Obietnica”.

Obietnica/The Word

Scenariusz: Anna Kazejak, Magnus von Horn

Reżyseria: Anna Kazejak-Dawid

Zdjęcia: Klaudiusz Dwulit

Muzyka: Kristian Eidnes Andersen

Produkcja: Opus Film

Premiera: 2014

Obsada: Eliza Rycembel, Mateusz Wiecławek, Magdalena Popławska, Andrzej Chyra i inni

Filmy dokumentalne

„Jurek”

Film młodego reżysera, Pawła Wysoczańskiego „Jurek” o himalaiście Jerzym Kukuczce, zrobił na widowni duże wrażenie. Widać było zaangażowanie młodego twórcy i jego ogromną pracę jako archiwisty. Paweł Wysoczański, rocznik 1980, opowiadał po projekcji, że jako kilkuletni chłopiec oglądał programy o Kukuczce w telewizji, kiedy ten zdobywał największe szczyty. Był on dla niego wtedy wielkim bohaterem, człowiekiem niezniszczalnym, któremu nigdy nic nie może się stać, odpowiednikiem Supermana. W wywiadzie udzielonym Annie Czupryn (www.polskatimes.pl) reżyser podzielił się obserwacją – *Vladimir Nabokov pięknie pisze w „Lolicie”, że to, co zdarzy się*

w życiu chłopca, może naznaczyć go na całe życie. Ten podziw z dziecięcych lat znalazł swoje odbicie w filmie dorosłego reżysera.

W dokumencie pojawia się wiele rozmów z samym Jerzym Kukuczką, a także z jego rodziną i przyjaciółmi. Są też rozmowy z innymi himalaistami, m.in. z Reinholdem Messnerem, który jako pierwszy zdobył Koronę Himalajów, czyli czternaście ośmiotysięczników. Kukuczka osiągnął ten sukces jako drugi, ale za to w czasie o połowę krótszym. Messner napisał mu wtedy: "Ty nie jesteś drugi. Ty jesteś wielki".

W filmie pokazane jest śląskie środowisko, z którego się wywodził bohater i które ukształtowało determinację w zdobywaniu celu. Widzimy, jak wyglądało przygotowanie wyprawy w czasie, kiedy w sklepach nic nie było, kolejki, zdobywanie prowiantu. Są marzenia, tworzenie rzeczy wielkich i cena, jaką się za nie płaci. Podczas projekcji nasuwały się skojarzenia i pytania: czy takie wyprawy to nie jest egoizm, jeśli ma się rodzinę, czy wyprawy w góry to wyższa wartość, czy dzięki wyprawom można bardziej poznać siebie i wejść w głąb swoich możliwości itd. po czym w filmie pojawiała się na nie odpowiedź. Rodzina była niezwykle ważna w życiu himalaistów, bo wiedzieli, że mają dokąd wracać. Rodzina była motywacją, żeby przeżyć.

Piękny motyw filmu, to patriotyzm bohaterów. Zdobywanie szczytów, wbijanie w śnieg polskiej flagi, to było też dla Polski, aby pokazać światu, że nas Polaków na wiele stać.

Film, zrobiony z pasją na pewno pobudził widzów do myślenia, a przykład Kukuczki dał nadzieję, że jeśli ma się marzenia wszystko jest możliwe.

Paweł Wysoczański, gość tegorocznego Festiwalu.

Joanna Sokołowska-Gwizdka: Proszę podzielić się wrażeniami z festiwalu w Teksasie. Jak Pan odbierał kontakt z publicznością?

Paweł Wysoczański: Jestem pod wrażeniem ekipy organizatorów Polish Film Festival w Austin. To idealisci wierzący w to co robią. Szanujący filmy i ich twórców. Dla mnie festiwal filmowy w Austin był okazją do pokazania filmu Jurek publiczności w Teksasie, ale również możliwością zobaczenia samego Teksasu. Doświadczenia Austin. Nowe miejsca, nowi ludzie to część mojego zawodu. Doświadczenie Austin i poznani tam ludzie oceniam jako wyjątkowe. Kończę powoli pokazy filmu „Jurek” w USA. Mój film był pokazywany w ośmiu miastach USA i Kanady, ale doświadczenie Austin traktuję jako najcenniejsze.

JSG: Miał Pan spotkania ze studentami, jak Pan je ocenia.

PW: Mogę wyrazić swoje zadowolenie z pobytu w Austin i spotkania ze studentami. Zwłaszcza rozmowa ze studentami w San Marcos była dla mnie cennym przeżyciem. Ci młodzi ludzie byli szczerze zainteresowani tematem polskiego kina dokumentalnego. Zadawali dużo pytań. Po godzinie spotkanie przypominało rozmowę, a nie wykład. Twórczą rozmowę. Myślę, że to spotkanie było dla obu stron – dla mnie, ale i dla studentów nie tylko wymianą informacji, ale i przeżyciem. Doświadczeniem nieznanego świata.

Jurek, 2015, scenariusz i reżyseria: Paweł Wysoczański, zdjęcia: Jacek Kędzierski, muzyka: Michał Lorenc.

Zbigniew Banaś i Paweł Wysoczański po projekcji filmu „Jurek”.

„Joanna”

Film Anety Kopacz o blogerce, Joannie Sałydze, która choruje na raka, poraża swoją naturalnością i zwyczajnością codziennego życia rodziny. Joanna stara się jak najwięcej przekazać swojemu synkowi, nauczyć go życia, pokazać co jest ważne, a co nie, chce, żeby ją zapamiętał. Widz wie, co się niebawem wydarzy i zwykłe rozmowy dostają innego wymiaru. W filmie obecny jest mąż, ale niczego nie świadomy synek, zadający mnóstwo pytań, jak każde

dziecko w tym wieku, przykuwa uwagę. Jest to film realności, rejestrujący uciekające życie, film z kluczowym pytaniem, co po mnie pozostanie. Aneta Kopacz jest psychologiem i absolwentka szkoły Andrzeja Wajdy. Film świetnie łączy warsztat reżysera z umiejętnością obserwacji psychologa.

Joanna, 2013, scenariusz: Aneta Kopacz, Tomasz Sredniawa, reżyseria: Aneta Kopacz, zdjęcia: Łukasz Zal, muzyka: Jan A.P. Kaczmarek.

„Gry”

Jest to współczesna adaptacja opowiadania Ireneusza Iredyńskiego „Winda”, z Julią Kijowską i Marcinem Bosakiem w reżyserii Macieja Marczewskiego. Dwoje ludzi zostaje zamkniętych w windzie. Zaczynają grę, polegającą na układaniu scenariusza dla własnego życia. Udają kogoś, czy opowiadają swoje życie? Są obcymi ludźmi, czy byli kiedyś małżeństwem? Spotykają się przypadkowo, czy jadą razem? Początkowo widz jest przekonany, że bohaterowie widzą się po raz pierwszy, ale potem stopniowo okazuje się, że są głęboko poranieni, prawdopodobnie przez siebie i zawikłani w sieć pragnień i bólu. Czy uda im się na nowo odbudować relację, udając, że są przypadkowo poznaną parą? Błyskotliwy tekst Ireneusza

Iredyńskiego, bardzo dobra gra aktorów i reżyseria Macieja Marczewskiego sprawiają, że ten 30-to minutowy film pozostaje w pamięci.

Gry, 2013, scenariusz i reżyseria: Maciej Marczewski, zdjęcia: Radosław Ładczuk, muzyka: Łukasz Czeakła, występują: Jylia Kijowska i Marcin Bosak.

Wśród filmów dokumentalnych na Festiwalu w Austin pokazywane były również filmy: „Obiekt” (2015) Pauliny Skibińskiej, o zimowej akcji ratunkowej nad wodą i pod wodą, „Ludzie na moście” (2014), Beaty Poźniak, oparty o poezję Wisławy Szymborskiej oraz „Las cieni” (2014) Andrzeja Cichockiego, o grupie Żydów uciekającej przez las przed Niemcami podczas II wojny światowej i żydowskim chłopcu, którego ratuje kłusownik.

Filmy animowane

„Hipopotamy”

Film Piotra Dumay wywołał lawinę pytań. Dla jednych był niezrozumiały, inni próbowali go interpretować, jeszcze inni mieli własne odczucia i ocenę. Ten krótki, tonący w odcieniach szarości film, na pewno prowokował do myślenia.

Grupa nagich kobiet z dziećmi kąpie się w rzece. Z ukrycia obserwuje ich pięciu nagich mężczyzn. Po chwili zbliżają się do kobiet, a jeden z nich podejmuje próbę seksualnego zbliżenia. Odrzucenie sprawia, że reaguje przemocą. Tak zaczyna się brutalny spektakl walki i gwałtu, opowiadający o zderzeniu płci i przemocy jako jednym z fundamentów cywilizacji. Film inspirowany był zachowaniem hipopotamów, ale pokazuje, że człowiek jest również częścią przyrody i rządzi nim podobne mechanizmy. Męska seksualność jest motorem zmian, jeśli nie zostanie zaspokojona, wyzwala agresję, powoduje wojny. Odmiennosc między płciami polega na tym, że kobieta pragnie dziecka, a mężczyzna pragnie kobiety. Na filmie kobiety, którym mężczyźni zabili dzieci, podejmują z nimi relacje. Tylko jedna z kobiet zostaje z boku. Ponieważ kobiety zostały pozbawione dzieci, bez względu na wszystko dalej chcą mieć dzieci. To jedna z interpretacji. Inna interpretacja jest taka, że film opowiada o kolaboracji z wrogiem, jeśli jesteśmy podporządkowani silniejszemu, łatwiej jest z nim współpracować, niż się opierać. Tylko nieliczni się przeciwstawiają.

Film, mimo, że okrutny, jest wielopłaszczyznowy i wywołał dyskusję.

Hipopotamy, 2014, scenariusz i reżyseria: Piotr Dumala, zdjęcia: Anna Waszczuk, muzyka: Alexander Balanescu.

Z innych filmów animowanych pokazany był film „Signum” (2015) Witolda Gieresza z muzyką Krzesimira Dębskiego, na którym jaskiniowe rysunki praprzodków ożywają i opowiadają historię pierwotnego człowieka oraz „Laska” (2008) Michała Sochy, opowiadający o przygotowaniach do randki.

Ten bogaty program współczesnego polskiego kina, wywoływał nie kończące się dyskusje jeszcze długo po zakończeniu festiwalu. W tym roku mottem festiwalu były „historie filmowe oparte na faktach”, nie było więc filmów artystycznych. Pokazywane były thrillery, kryminał, filmy psychologiczne, film biograficzny, film historyczny, dokumenty. Widz mógł zapoznać się z wieloma aspektami polskiej historii i kultury, a wstępy prowadzone przez profesjonalistów uzupełniały wiedzę. Jedynie film „Ludzie na moście” Beaty Poźniak był pełnym poezji zarówno w słowie jak i w obrazie filmem artystycznym.

Festiwalowi towarzyszyła niezwykła wystawa Polskiej Szkoły Plakatu, z kolekcji Michała Poniza z Warszawy. Uczestnicy Festiwalu mogli zobaczyć dziesiątki wspaniałych dzieł sztuki plakatowej, autorstwa najwybitniejszych polskich artystów od czasów wojny aż do współczesności.

Po raz pierwszy w tym roku w ramach festiwalu odbył się

konkurs dla młodych twórców. Do finału weszło siedem filmów.
Wygrał film „The Night Witch” Alison Klayman.

Od lewej: Angelika Firlej – prezes Austin Polish Society i Joanna Gutt-Lehr – przewodnicząca Komitetu Filmowego, fot. Marek

Proga.

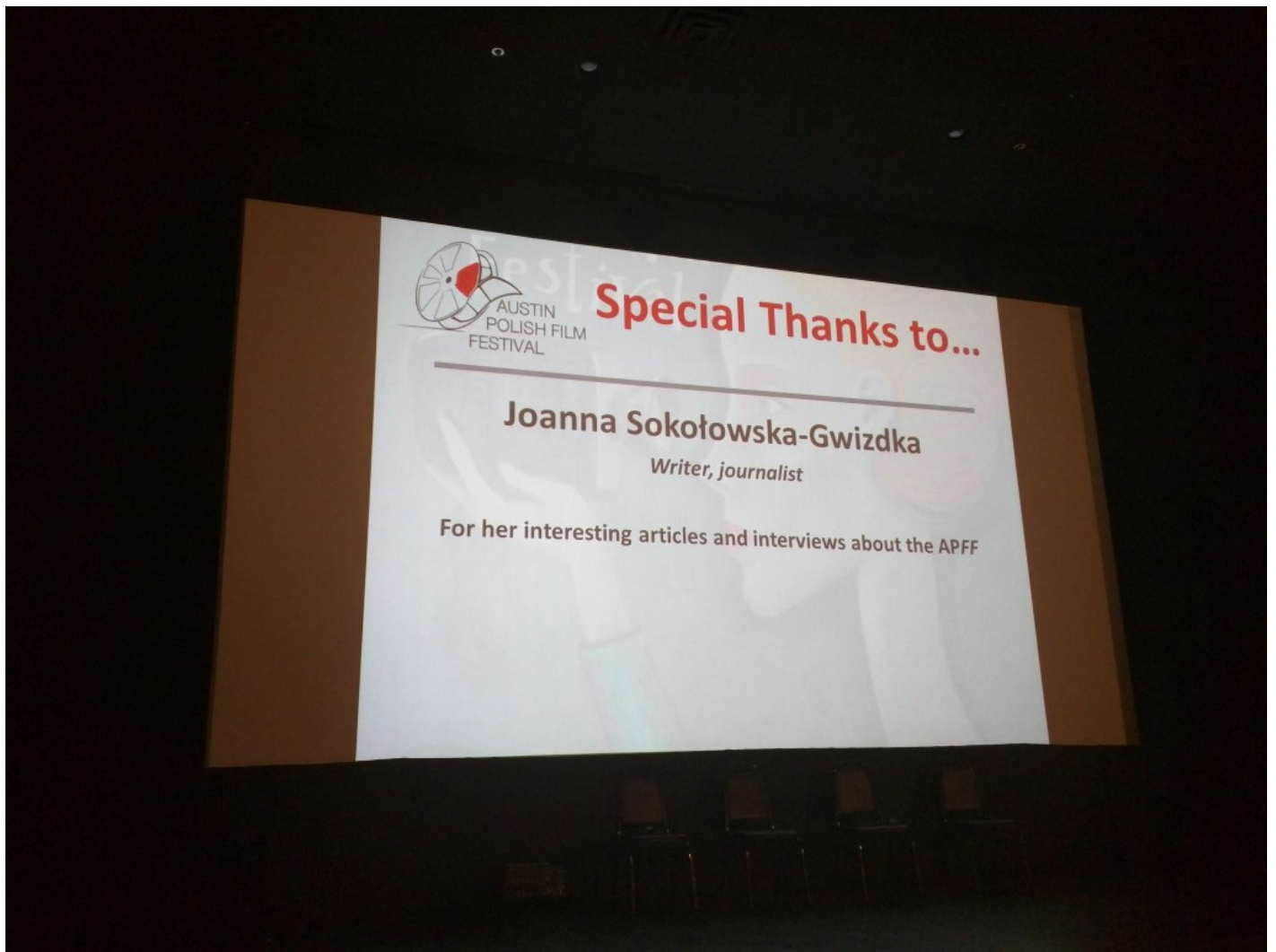
Organizatorzy: Joanna Gutt-Lehr, Angelika Firlej, Magda Szatanik-Boudni, Karolina Camara i Joanna Gonczar, włożyli bardzo dużo wysiłku, żeby nie tylko sprowadzić filmy i zorganizować projekcję, ale też żeby zareklamować polski pokaz w amerykańskim środowisku. Festiwal prowadził Zbigniew Banaś, krytyk filmowy, wykładowca w Loyola Univeristy w Chicago.

Pokaz filmów uzupełniony był fantastycznymi daniami polskiej kuchni, przygotowanymi przez Apolonia Catering.

Autorzy zdjęć: Marek Proga, Aneta Hayne i Jacek Gwizdka.

© 2015 Jacek Gwizdka

Pasjonat

Rozmowa z Michałem Ponizem - właścielem zbieranej od lat na całym świecie kolekcji plakatów polskich i zagranicznych, historycznych i współczesnych.

Plakat do opery „Carmen” G. Bizeta wystawionej przez Operę Krakowską, projekt Leszek Żebrowski, autor plakatu zapowiadającego 10 Festiwal Polskich Filmów w Austin

Kolekcja plakatów filmowych prezentowana była podczas 10 Festiwalu Polskich Filmów w Austin w Teksasie, w październiku 2015 r.

Joanna Sokołowska-Gwizdka: Panie Michale, mieszka Pan teraz w Warszawie. Proszę powiedzieć, jakie są Pana związki z Austin w Teksasie?

Michał Poniz: Austin jest trochę moim drugim domem. Studiowałem na University of Texas at Austin w końcu lat 70-tych na wydziale filmowym (RTF). Później, przez wiele lat przyjeżdżałem w zimie, aby uciec od zimy i szarości mojej ojczyzny.

JSG: Podczas Festiwalu Polskich Filmów zaprezentował Pan polski plakat. Były to głównie plakaty filmowe, od lat 40-tych do współczesności, zapowiadające filmy amerykańskie, choć nie tylko. Przywiezione przez Pana plakaty pokazywały historię rozwoju tej dziedziny sztuki polskiej, od powojennych afiszy Tomaszewskiego i Trepkowskiego, do współczesnych prac autorskich. Wystawa cieszyła się wielkim zainteresowaniem.

MP: Chciałem pokazać zjawisko Polskiej Szkoły Plakatu, czyli bardzo indywidualnej interpretacji tematu (filmu, sztuki) na podstawie kilku autorów m.in. takich jak Franciszek Starowieyski, Roman Cieślewicz, Jan Lenica czy Jan Młodożeniec. Każdy z tych artystów miał unikalny, rozpoznawalny styl, charakterystyczną formę, własne liternictwo. Jeśli się te plakaty zestawi, powstają estetyczne plamy, co z mojego doświadczenia, jest ciekawe w odbiorze. Miałem

nadzieję, że próby znalezienia esencji tematu, metafora, skrót myślowy, indywidualizm autorski oraz różnorodność formy zainteresują każdego, nie tylko polskiego odbiorcę.

JSG: Od wielu lat kolekcjonuje Pan plakaty. Skąd u Pana takie zainteresowanie?

MP: Plakaty zacząłem zbierać jeszcze w szkole podstawowej. Dla zwykłego przechodnia plakat jest tylko ulicznym drukiem. Zawieszony w pejzażu miasta, po jakimś czasie znika, stając się makulaturą. Mnie jednak plakat urzekł, mimo, że analiza treści i stylu, historyczno-filozoficzne uwarunkowania, zrozumienie symboliki i metafory nie miały wiele wspólnego z decyzją, jaki plakat powieszę nad łóżkiem. Pamiętam na jednym z nich zarys roznegliżowanej Jane Fondy. Była kolorowa, radosna i miała w sobie coś liryczno-poetycznego. Obok, na drugim plakacie, mroczna Jeanne Moreau powiewała chustą z trupią czaszką. Oba plakaty miały w sobie „coś”, co sprawiało, że chciałem na nie patrzeć. Ten pierwszy to „Barbarella” Jana Młodożeńca, a drugi to „Panna młoda w żałobie” Franciszka Starowieyskiego.

JSG: Jaka była Pana droga do ogromnej kolekcji 20 tysięcy plaktów, którą Pan teraz posiada?

MP: Plakaty zdobywałem od „rozlepiaczy” na mieście lub od bileterek w teatrach i kinach. Mniej przyjemną formą

kolekcjonowania było kupowanie. W sklepie przy Galerii Współczesnej na tyłach Teatru Wielkiego w Warszawie kupowałem plakaty teatralne. Później w latach 80-tych w Galerii Grafiki i Plakatu na ulicy Hożej oraz w sklepie z książkami i plakatami na rynku Starego Miasta, można było nabyć plakaty najnowsze, te które pojawiały się na płotach i słupach ogłoszeniowych. Jednak najciekawsze okazy można było znaleźć w Krakowie, gdzie Krzysztof Dydo otworzył jedyną galerię w Polsce, zajmującą się właśnie plakatem. Na początku lat 90-tych wraz ze zmianą ustroju likwidowano deficytowe kina. Plakaty służyły jako opał lub wywożono je na makulaturę. W Zielonej Górze spóźniłem się o miesiąc, w Świnoujściu o kilka dni, ale w Toruniu uratowałem sterty zakurzonych plakatów przed wywozem na przemiał. Zdarzały się też wyjątki. Np. w Ustce pani Wyszyńska, kierowniczka kina, odkładała po 2 egzemplarze z każdego plakatu do filmów, wyświetlanych przez ostatnie 40 lat. Szacunek do tych „pięknych kolorowych obrazków” nie pozwolił jej traktować plakatów jak makulatury.

JSG: Kolekcjonowanie plakatów stało się więc Pana wielką pasją.

MP: Tak. Dzięki podróżom po Polsce, kontaktom i wymianie z innymi kolekcjonerami, w ciągu kilku lat zbierałem ok. 8 tysięcy plakatów. Powojenny plakat polski był mi więc już dobrze znany, do przejrzenia tysiąca różnych afiszy z lat 50-tych, 60-tych i 70-

tych potrzebowałem nie więcej niż kwadrans. Zacząłem poszukiwać czegoś zupełnie nowego. Tym nowym stała się historia. Przeczytałem książkę Alaina Weile'a „The Poster - World Survey & History”. Lektura zachęciła mnie do przeczytania kolejnych książek. I tak zacząłem kolekcjonować plakaty historyczne takie jak np. autorstwa Henri'ego de Toulouse-Lautrec'a, co zaowocowało wystawą „Nieślubne dzieci Toulouse-Lautrec'a”.

JSG: Pana poszukiwania przeniosły się wtedy poza granice Polski.

MP: W Nowym Jorku, Paryżu, Londynie zacząłem szukać skarbów - na pchlich targach, w antykwariatach, czasami w renomowanych galeriach. Nawiązałem kontakty z kolekcjonerami z całego świata. Plakat polski okazał się być atrakcyjnym towarem wymiennym. Dzięki niemu zacząłem poznawać plakat francuski, niemiecki, kubański, japoński. Gdziekolwiek teraz jadę, wiem, że nie będę się nudził. W każdym kraju istnieje stare kino, zagubiony sklep ze starociami, znikowany kolekcjoner.

JSG: Kiedy 40 lat temu emigrował Pan do USA, myślał Pan o tym, żeby zaprezentować polskie plakaty za granicą?

MP: Wyjeżdżając byłem przekonany, że plakaty polskie są znane

i cenione na świecie. A kiedy powiem „plakat polski”, spotkam się ze zrozumieniem tematu i zrozumieniem dla artystycznych osiągnięć rodaków. Plakaty to była ta część polskośći, z której byłem dumny, którą chętnie pokazywałem znajomym, chwając się swoją kolekcją, jakbym to ja sam był twórcą. Zabrałem ze sobą takie plakaty, z którymi trudno mi było się rozstać. Były to afisze Franciszka Starowieyskiego, Jana Młodożeńca, Wiktora Górki i Henryka Tomaszewskiego współtwórców Polskiej Szkoły Plakatu. Niestety, kiedy już mówiłem słowo „plakat”, dostrzegałem ogólny brak zrozumienia, a kiedy dodawałem słowo „polski” – wyraz twarzy rozmówców przypominał ten z plakatu „Potomstwo Alkoholików”. Studia w USA, potem praca, a do tego utrudnienia wizowe PRL-u nie pozwalały wtedy na częste wizyty w kraju i powiększanie zbioru plakatu polskiego, który można by zaprezentować w Ameryce.

JSG: Czym obecnie kieruje się Pan przy wyborze plakatów do swojej kolekcji?

MP: Podstawowe kryterium, oprócz chęci skompletowania jakiegoś autora, to estetyka obrazu, żeby było ładnie i ciekawie. Czasami planując wystawę, poszukuję plakatów pod kątem przydatności na tę okazję. Np. kiedy przygotowywałem wystawę „I druk stworzył kobietę” poszukiwałem plakatów z kobietą w ciąży, kobietą w pracy, kobietą w kuchni i tak dalej. Analogicznie kiedy miałem wystawę „Pijanych nie obsługujemy” poszukiwałem

wszelkiego rodzaju plakatów anty-alkoholowych .

JSG: Ta wielka pasja, od lat wypełnia Pana życie.

MP: Kolekcjonowanie plakatów jest dla mnie czymś spontanicznym, emocjonalnym. To szukanie i odkrywanie skarbów, czasem przypadkowe, czasem planowane. Jest podróżą w świecie indywidualnych wizji, tematów, kultur. Świat plakatów potrafi być pełen niuansów, wielu znaczeń, humoru, grozy, sztuki i kiczu. Dziś, gdy pejzaże ulic zalane są plakatami wygładzonymi przez komputer, anonimowymi i bezdusznymi zdjęciami, reklamującymi to samo i tak samo w Warszawie, Paryżu czy w Nowym Jorku, myślę, że warto ten świat przypominać.

Michał Poniż, fot. Jacek Gwizdka.

Michał Poniż, fot. Jacek Gwizdka.

W wywiadzie wykorzystano fragmenty wstępu Michała Poniża do katalogu wystawy „Nieślubne dzieci Henri’ego de Toulouse-Lautrec’a”.

Wywiad ukazał się w „Przeglądzie Polskim”, dodatku kulturalnym do „Nowego Dziennika” z Nowego Jorku, w styczniu

2016 r.